

► In het verleden heeft de VGN zich vaker zorgen gemaakt over de positie van het vak geschiedenis in het vmbo. Zie bijvoorbeeld Kleio 6, september 2003 en Kleio 8, december 2006.

► Zie voor een compleet overzicht van alle veranderingen in het vmbo-examenprogramma: Kleio 7, oktober 2006.

Geschiedenis blijft een vak apart!

DE POSITIE VAN HET VAK GESCHIEDENIS IN HET VMBO

De feiten spreken voor zich: tweederde van de leerlingen in het voortgezet onderwijs zit op het vmbo en maar ongeveer twaalf procent doet examen in het vak geschiedenis. Het geschiedenisonderwijs in het vmbo kan daarom alle hulp gebruiken om het vak onder de aandacht te brengen van een breed publiek. Anno's prijsvraag 'Les van het Jaar', waarin leerlingen en docenten worden opgeroepen om de leukste geschiedenisles te bedenken, komt bij dat streven dan ook als geroepen.

Met de invoering van de (nieuwe) onderbouw is het vak geschiedenis onderdeel geworden van het domein mens en maatschappij. Van de twaalf kerndoelen van dit domein zijn vier specifiek gericht op het overdragen van historische vorming. Leerlingen krijgen de kans om de veranderende wereld te begrijpen vanuit een chronologische samenhang (de tien tijdvakken). Scholen hebben de vrijheid om de leerinhoud op verschillende manieren aan te bieden: in een integraal leergebied, in afzonderlijke vakken, in projecten of in combinaties van deze werkvormen. De feitelijke situatie is dat in de onderbouw van het vmbo het vak geschiedenis in toenemende mate wordt aangeboden als onderdeel van een leergebied, vooral in de beroepsgerichte leerwegen. Deze trend wordt door scholen enerzijds onderbouwd vanuit didactische overwegingen: het vak in een bredere context aanbieden. En anderzijds met pragmatische redenen: minder handen voor de klas, invoering van kernteams, geschiedenis als sluitpost in de formatie. De identiteit van het vak geschiedenis raakt daardoor meer en meer uit beeld.¹ Bovendien heeft de invoering van het leergebied mens en maatschappij gevolgen voor de positie van het vak in leerjaar 3 en 4. Hoe kan een leerling immers een welbewuste keuze maken voor het vak geschiedenis, als het vak in de onderbouw geïntegreerd wordt aangeboden?

Ook in de bovenbouw van het vmbo is het vak geschiedenis in ontwikkeling. Veel docenten vinden de historische component in het huidige examenprogramma te summier. 'Het is vooral tekstverklaring en oefenen van historische vaardigheden,' is op besprekingen van het vmbo-examen een vaak gehoorde klacht. In het nieuwe examenprogramma wordt daardoor meer nadruk gelegd op overzichtsgeschiedenis en oriëntatiekennis. Nieuw is dat vanaf 2008 uitsluitend de exameneenheden 'Historisch Overzicht vanaf 1900' en 'Staatsinrichting van Nederland' centraal worden geëxamineerd. Daarmee komt voorlopig een einde aan het tijdperk van wisselende onderwerpen.²

Hulp van binnen en buiten

Veel geschiedenisdocenten in het vmbo geven les in meerdere vakken, meestal ook aardrijkskunde, economie of maatschappijleer, of geven geschiedenis als on-

Dit artikel is mede gebaseerd op ideeën die zijn voortgekomen uit de onlangs geïnstalleerde vmbo-commissie van de VGN. De commissie bestaat uit docenten Hendriekske Oudemans, Jan-Wolter Smit, Bert de Vos, Martijn Strobos en Wim Duyff.

Wim Duyff is bestuurslid van de VGN en docent/team-leider aan SG De Triade in Edam.

derdeel van het vak mens en maatschappij. Dat is een ontwikkeling die het vak niet ten goede komt. Niet alle docenten die les in geschiedenis geven zijn bevoegd voor dat vak en dat kan de kwaliteit van het geschiedenisonderwijs nadelig beïnvloeden. Doordat men (vaak) meerdere vakken geeft is het vanwege tijdgebrek niet altijd mogelijk om de meest recente ontwikkelingen op het gebied van geschiedenis(didactiek) bij te houden. De laatste jaren is er daarom een soort inhaalslag gaande waarbij zowel binnen als buiten het onderwijs wordt gewerkt aan een versteviging van de inhoud en de didactiek van het geschiedenisonderwijs. Een paar voorbeelden kunnen deze tendens illustreren. Vanuit het Instituut voor Leraar en School in Nijmegen zijn de vakdidactici Jan de Vries en Harry Havekes begonnen met een vakdidactisch netwerk rond het thema Actief Historisch Denken. Hun publicaties over activerend geschiedenisonderwijs zijn ook voor het vmbo een waardevolle aanvulling voor de geschiedenislessen.³ De VGN onderkent de noodzaak van inhoudelijke en didactische ondersteuning en heeft daarom twee aparte studiedagen voor geschiedenisdocenten in het vmbo georganiseerd. Dit jaar zal deze studiedag samenvallen met de bekende didactiekdagen van de VGN. Juist in de deze tijd met meer onbevoegden voor de klas, wordt het steeds belangrijker om docenten inhoudelijke ondersteuning te bieden. Voor de VGN ligt hier in de komende jaren een belangrijke taak.

Histoclips

Ook bevriende organisaties buiten het onderwijs voeden de geschiedenisdocent in het vmbo met ondersteunend

materiaal. Recentelijk verscheen (mede op initiatief van de VGN) de eerste serie van Histoclips, een nieuwe geschiedenisreeks van Teleac/NOT. De serie is speciaal voor de onderbouw van het vmbo gemaakt. Meerdere series zullen op basis van adviezen van geschiedenisdocenten volgen.

Op internet zijn diverse vaklokken op het terrein van geschiedenis actief in het verspreiden van vakinformatie en praktisch lesmateriaal, ook voor het vmbo. Voorbeelden van deze vaklokken zijn Histoforum en Histocasa. Veel direct toepasbaar lesmateriaal, waaronder filmfragmenten, is daarnaast te vinden op sites als Het Geheugen van Nederland, Teleblik, Andere Tijden, de onderwijsportal van Anno en OVT. De VGN stimuleert deze initiatieven door het vmbo voortdurend onder de aandacht te brengen van gelieerde organisaties.

Niet achterover leunen

De VGN is betrokken bij de prijsvraag 'Les van het Jaar' van Anno. Heeft het geschiedenisonderwijs een dergelijke activiteit wel nodig? Het antwoord op deze vraag is volmondig: ja. Anno maakt met deze prijsvraag geschiedenis toegankelijk voor een breed publiek en bovenal aantrekkelijk voor een jonge doelgroep. Bovendien worden door de 'prijsvraag best practices' (prachtige lesvoorbeelden) verspreid in het onderwijsveld. Daarmee wordt ingespeeld op een grote behoefte onder geschiedenisdocenten in het vmbo: de vraag naar direct toepasbaar lesmateriaal.

Gaat door al deze activiteiten het geschiedenisonderwijs in het vmbo een onbedreigde toekomst tegemoet? Niet als de VGN en geschiedenisdocenten achterover gaan leunen! De opmars van leergebieden in de onderbouw van het vmbo gaat namelijk gestaag door. De VGN stelt zich daarbij op het standpunt dat leergebieden een groot risico vormen voor historische vorming van leerlingen. In dit standpunt deelt de VGN de mening van de canoncommissie-Van Oostrom. Deze commissie stelt dat het werken in leergebieden met algemene thema's schadelijk is voor het aanleren van historische kennis en chronologisch gevoel. Natuurlijk erkent de VGN het belang van minder handen voor de klas in de beroepsgerichte leerwegen en de voordelen van een contextrijke didactiek, maar de inhoud van het vak mag daarvan niet het slachtoffer worden. De VGN ondersteunt daarom alle initiatieven die het unieke karakter van het vak geschiedenis (ook binnen geïntegreerde leergebieden) op een creatieve en uitdagende manier voor het voetlicht brengen. De 'Les van het Jaar' is in dat opzicht een uitstekend initiatief.

Kortom, Anno en de VGN: een constructief duo in het verspreiden van historische kennis én de strijd voor het behoud van de eigen identiteit van het geschiedenisonderwijs in het vmbo!

Publicaties: Actief Historisch Denken (2004).
Geschiedenis Doordacht (2005). Voor een beschrijving van het Actief historisch denken zie: Kleio 6, oktober 2004.
Jan de Vries wordt geïnterviewd over deze werkvorm in Kleio 2, maart 2006.